

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра психології

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Методичні рекомендації
до написання курсових робіт з дисципліни
«Психодіагностика»

для студентів денної та заочної форми навчання
напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія»

Мукачево
МДУ 2017

УДК 159.98.07
ББК 88.91я73

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету
протокол № 10 від 16.03.2017 р.
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології
протокол № 9 від 15.02.2017 р.*

Укладачі

Корнієнко І.О. - к. психол. н., доцент кафедри психології
Березовська Л.І. - к. психол. н., доцент кафедри психології
Воронова О.Ю. - ст. викладач кафедри психології

Рецензент

Барчій М.С. – ст. викладач кафедри психологія

П86

Психодіагностика: методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія», спеціальності 053 «Психологія» / укладачі І.О. Корнієнко, Л.І. Березовська, О.Ю. Воронова. - Мукачево : МДУ, 2017. - 31 с.(1.9 др.а.)

Анотація.

Методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни «Психодіагностика» містять вимоги до написання та оформлення наукової (курсвої) роботи, критерії оцінювання курсової роботи та порядок захисту наукових (курсвоих) робіт. Методичні рекомендації призначені для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія».

© МДУ, 2017

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Курсова робота.....	4
3. Робота над літературними джерелами.....	8
4. Проведення емпіричного дослідження.....	10
5. Написання та оформлення основної частини наукової (курсової) роботи..	12
6. Оформлення списку використаних джерел.....	14
7. Оформлення додатків.....	14
8. Порядок захисту наукової роботи.....	14
9. Критерії оцінювання наукової роботи.....	16
ДОДАТКИ.....	17

1. Пояснювальна записка

Наукова робота є формою навчально-дослідницької діяльності студента і має на меті формування навичок проведення пошукових досліджень.

Наукова робота (курсова) виконується за визначеною і погодженою з керівником темою. Тематика наукових робіт повинна відповідати завданням підготовки студента до самостійної діяльності і мати тісний зв'язок з практичними потребами діяльності. Керівництво науковими роботами здійснюється, як правило, викладачами кафедри.

При написанні наукової (урсової) роботи студентам необхідно оволодіти категоріальним апаратом психологічних дисциплін; ознайомитись з науковою літературою обраної тематики - виявити дискусійні питання та невисвітлене коло проблем; показати вміння аргументувати власну точку зору, узагальнювати, систематизувати та аналізувати отримані дані; забезпечити необхідний стиль викладу матеріалу, правильно оформити роботу.

Майбутнім фахівцям важливо розвивати навички самостійної роботи, опановувати методику дослідження та експериментувати, з'ясувати підготовленість до самостійної роботи.

2. Курсова робота.

Курсова робота носить дослідницький характер. Робота пишеться на основі аналізу та узагальнення ряду літературних джерел (монографій, статей, методичних рекомендацій тощо), науково-методичної літератури, власних спостережень та фактів; результатів проведених досліджень, висуває власні завдання. Курсова робота повинна містити теоретичну частину (орієнтовно 50% загального обсягу), аналіз результатів отриманих діагностичних даних та висновки.

Структура курсової роботи.

Титульний аркуш

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I Теорія дослідження проблеми

РОЗДІЛ II Вирішення проблеми дослідження

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ (за необхідністю).

Вимоги до змісту курсової роботи.

Титульний аркуш роботи містить найменування навчального закладу; кафедри, де виконувалась робота; назву наукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора роботи, курс, групу та напрям за яким навчається студент, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника, його посаду та науковий ступінь; місто і рік виконання. Титульний аркуш курсової роботи оформляється згідно існуючих вимог (див. додаток А).

Зміст подають на початку наукової (урсової) роботи, на другій сторінці. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів,

підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема, вступу, розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та ін. (Додаток Б).

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності. Вступ (окремі пункти попередньо визначаються на першій консультації з науковим керівником, остаточно оформлюється вступ після завершення роботи, як результати роботи описуються такі пункти, як практична значущість, публікації тощо) розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Структурні компоненти вступу, як загальну характеристику курсової роботи, далі подають в рекомендованій нижче послідовності (висвітлення кожного зі вказаних пунктів слід розпочинати з абзацу, назву висвітлюваного пункту фіксувати та виділяти напівжирним шрифтом):

- Актуальність дослідження.
- Мета дослідження.
- Завдання дослідження.
- Об'єкт дослідження.
- Предмет дослідження.
- Методи дослідження.
- База дослідження.

Ці поняття є ключовими для наукової роботи. Тому їм слід приділити особливу увагу.

Актуальність дослідження.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з існуючими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність даної наукової роботи. Далі визначається об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єктом виступає та сторона дійсності, на яку спрямована дана наука. Часто об'єкт фіксується у самій назві науки, але в силу того, що наука не в змозі вичерпно описати свій об'єкт, то вона обмежує сферу своїх інтересів. Об'єкт дослідження - це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження складає та сторона чи сторони, якими в ній представлений об'єкт науки, тобто предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет не фіксує всіх сторін об'єкту, але може включати те, що виступає відсутнім в об'єкті.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора курсової роботи, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Виділення об'єкту та предмету наукового дослідження дає можливість визначити мету дослідження.

Мета дослідження.

Мета курсової роботи має формулюватись максимально лаконічно, але повно (власне формулюванню передують такі конструкції: «Мета роботи полягає в ...», «метою курсової роботи передбачено», «цим визначається мета курсової роботи» та ін.). Як приклад мета може бути сформульована таким чином: «Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді переживання депресивних станів людей похилого віку і корекційно-методичному плануванні роботи з ними в умовах лікувального закладу».

Завдання дослідження.

На конкретні завдання у досягненні поставленої мети, що вирішуються автором, вказують одиниці на зразок: «мета роботи передбачає розв'язання таких завдань:», «мета дослідження визначає її основні завдання» та ін. Формулювання завдань курсової роботи подається із нумерацією. Кожне положення зручніше починати зі слів: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо. До нашого варіанту мети курсової роботи завдання дослідження мають вигляд:

У відповідності до мети в роботі поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі.
2. Виявити особливості переживання депресивних станів у людей похилого віку.
3. Дослідити взаємозв'язки між порівневим вираженням переживання депресивних станів у людей похилого віку та специфічними симптомокомплексами їх якостей особистості.

Методи дослідження.

Автор подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Наприклад:

Методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел; організаційні методи (метод порівняння та поперечного зрізу); емпіричні методи (стандартизовані методики, спостереження, бесіди); методи обробки та інтерпретації даних (кількісні та якісні із застосуванням методів математичної статистики).

База дослідження.

Вказується навчальний заклад чи виробництво, організація (чи декілька), залежно від того, де проводилося дослідження, місто (село), область. Вказується кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних.

Основна частина курсової роботи складається з двох розділів, кожен з яких містить підрозділи (пункти, підпункти). Кожний розділ починається з нової сторінки. Основному тексту може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку і обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. Перший розділ є теоретичним, в якому здійснюється огляд літератури з проблеми. Другий розділ висвітлює емпіричне дослідження проблеми із застосуванням статистичних і математичних методів.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою та вибір напрямів дослідження;
- виклад загальної методики і основних методів дослідження;
- емпіричну частину та методику досліджень;
- відомості про проведені теоретичні та емпіричні дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів отриманих теоретичних та емпіричних досліджень.

В *огляді літератури* студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи вчених, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Слід уникати надмірного теоретизування при описі наукової літератури, тому студент повинен будувати теорію питання з урахуванням прикладних цілей і завдань дослідження.

Емпірична частина та методика дослідження має на меті: а) перевірити правильність отриманих теоретичних висновків; б) визначити шляхи й напрямки вдосконалення тих соціально-психологічних процесів та явищ, які досліджуються.

Вимоги до впроваджуваних методик:

- 1) відповідність меті й предмету дослідження;
- 2) обов'язкова перевірка даних на репрезентативність, надійність, об'єктивність та валідність;
- 3) інструкція з проведення дослідження не повинна допускати подвійного тлумачення її змісту.

В основній частині (розділ II) студент представляє аналіз отриманих самостійно проведених діагностичних досліджень (2-3 методики). Основну частину доцільно доповнювати таблицями, графіками, рисунками тощо. Щодо тих матеріалів, які за обсягом не можуть увійти до неї, їх оформлюють як додатки. Використання такого матеріалу потребує його роз'яснення, аргументації, а також відповідних висновків. Результати наукових даних, зафіксовані у таблицях, рисунках, підлягають обов'язковій нумерації (табл. 1, схема 2, рис. 4 та ін.); початок рахунку йде від центральної частини роботи, продовжується і закінчується додатками.

Висновки - це завершальна частина курсової роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладаються і доводяться в роботі. Висновки повинні бути лаконічні і змістовні. У них виявляється здатність студента до абстрагування, аналізу й синтезу наукового матеріалу. Висновки повинні вивести найширші узагальнення як із теоретичних положень, так і з експериментально-прикладної частини, у них дається оцінка можливостей подальших наукових і прикладних розробок з теми дослідження.

Список використаних джерел. До списку літератури повинні увійти всі джерела, які були використані й опрацьовані під час роботи студента над дослідженням.

Додатки. Обсяг додатків необмежений. У додатки доцільно винести таблиці, схеми, графіки, методики, суть яких викладається в тексті курсової роботи. Сюди відносять також анкети, опитувальники, тестові методики, результати емпіричного дослідження, моделі та ін.

3. Робота над літературними джерелами

Робота над темою, як правило, починається з ретельного пошуку і аналізу джерел, опублікованих з теми дослідження. Джерелом таких відомостей є каталоги бібліографічних відділів бібліотек, реферативні і бібліографічні видання. Останнім часом для збору таких відомостей все ширше використовуються комп'ютерні засоби пошуку та збору інформації. На основі цих даних студент складає перелік книг, збірників, журнальних статей, які необхідно опрацювати при підготовці наукової роботи. Пріоритет рекомендується надавати найновішій літературі оглядового характеру, яка дає можливість звузити напрямки теоретичного пошуку. Кожне джерело (книжку, статтю) рекомендується записувати на окрему бібліографічну картку, що полегшує роботу з літературою.

Теоретичний варіант роботи передбачає визначення завдань дослідження до початку вивчення літератури. Вони можуть бути сформульовані в загальному плані: вивчити публікації. При першому читанні складається загальне враження про роботу.

Аналіз літератури включає:

- загальне ознайомлення з книгою чи статтею в цілому.
  - уважне читання вдруге окремих розділів, що дає можливість виділити основний зміст, що і заноситься в даний конспект.
  - складання конспекту або виписки основних положень, цитат.
- Конспект повинен бути коротким, ясним, повним і точним. Ясність і короткість викладу не повинні суперечити вимогам повноти і точності, без яких конспект перетворюється в записи з приводу прочитаної, книги. Для досягнення більшої точності основні положення роботи необхідно записувати в формулюванні автора, вказуючи сторінку, на якій викладена думка, яка записується. Повнота конспекту досягається за рахунок фіксації основних положень роботи, відтворення логіки авторського викладу матеріалу.

Вся опрацьована література повинна бути систематизована і узагальнена в теоретичному розділі наукової роботи. Особливою умовою фактичного матеріалу, що подається у науковій роботі є цитати, що органічно вписуються в текст наукової роботи при аналізі позицій автора. Їх використовують з метою аргументації, точності передачі думки автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при порівнянні різних точок зору тощо. Цитата - (лат. *Cito* - наводжу, проголошую) - дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово, органічно доповнюючи текст роботи. Використовують цитати для того, щоб без перекручувань, власних трактувань передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору тощо. Цитати є необхідною опорою автора роботи в процесі аналізу та синтезу інформації і для підтвердження окремих суджень, які висловлює студент. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доведень, доказів, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке спостерігається і досліджується. Нерідко автори досліджень вдаються до цитувань авторитетів у конкретній галузі знань для посилення своєї позиції. Водночас утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво зашкодити науковій роботі. Тому

завжди, перед тим, як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдо тлумачень джерел.

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу з наукової праці може спотворити зміст, закладений автором. Тому слід бути особливо уважним у забезпеченні аргументації наукових позицій автором роботи через використання посилань. (Додаток Д).

Умовно, існуючі посилання на використані джерела можна поділити на три основних види:

- Для обґрунтування положень теоретичного аналізу, вибору методів дослідження необхідно вказати в тексті роботи номер джерела із списку літератури у квадратних дужках. Наприклад: [17].

- При непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його висновків і давати відповідне посилання на джерело. Наприклад [25].

- При дослівному цитуванні після номеру джерела (через кому) вказується також номер сторінки, з якої дана цитата. Наприклад, [17, с. 125] означає, що дана цитата наведена на 125-ій сторінці джерела, яке описане в списку під номером 17.

- При посиланні автора наукової роботи на думку ряду науковців подаються номери джерел і розділяються вертикально крапкою з комою. Наприклад: [2; 4; 7; 18; 24; 33].

Теоретичний аналіз включає стислий виклад теорії та історії вивчення проблеми дослідження, характеристику і порівняльний аналіз існуючих поглядів на проблему і шляхи її наукового дослідження, виявлення питань і проблем, які не знайшли належного вирішення, висвітлення методичних проблем і принципів труднощів, які виникають на шляху до поставленої мети.

Правильно проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє сформулювати конкретні завдання дослідження. Цей етап підготовки наукової роботи вимагає тісної взаємодії з науковим керівником, досвід якого допомагає студенту правильно визначитись із кількістю та обсягом завдань дослідження. Розділ повинен закінчуватися короткими висновками: перерахуванням вже досліджених аспектів проблеми, результатів досліджень, постановкою дискусійних питань, а також виділенням нових аспектів, які необхідно вивчити.

Науковий етикет вимагає висвітлення всього тексту наукової роботи (а також і виступу студента під час захисту роботи) від третьої особи множини. Наприклад: На нашу думку..., ми визначили..., ми дотримуємося позиції..., нам слід зазначити..., ми вважаємо... тощо.

4. Проведення емпіричного дослідження

В науковій роботі (курсовій) передбачається проведення емпіричного дослідження, яке складається з наступних етапів.

- постановка проблеми, визначення предмета вивчення, мети, і завдань (аспект виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;
- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку програми та методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків.

Першим етапом цього виду роботи є формулювання задач дослідження (на основі аналітичного огляду літератури). Наступним кроком буде вибір студентом методів і конкретних методик емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження може включати спостереження, експериментальні і кореляційні методи, дослідження продуктів діяльності, проведення бесід або інтерв'ю та інших методів. Вибір і обґрунтування адекватних методів дослідження є важливим і відповідальним етапом при проведенні емпіричного дослідження. Здійснюючи спостереження слід скласти план спостереження, виділити об'єкти, намітити цілі, ознаки, на які необхідно звернути увагу. Науковою метою цього виду роботи може бути висунення нових передбачень, постановка нових питань, що вимагають експериментальної перевірки.

Оволодіння певною експериментальною методикою дає можливість знаходження меж застосування тієї або іншої методики і розробки її варіантів; можливість статистичного виявлення середніх значень; виявлення статистичних зв'язків між окремими особливостями, які вивчаються. Науковою метою тут може бути одержання нової і перевірка існуючої інформації.

Після розробки плану емпіричного дослідження часто рекомендується проведення невеликого пілотажного дослідження на обмеженій групі обстежуваних. Таке дослідження дає змогу висунути чи уточнити гіпотези дослідження, виявити можливі труднощі, освоїти вибрані методики, оперативно скоректувати план досліджень, оптимізувати форми фіксації результатів. Пробний експеримент дає також можливість перевірити надійність вибраних методів дослідження, доступність інструкцій, придатність експериментального матеріалу, розробити критерії аналізу результатів дослідження.

Проведення емпіричного дослідження вимагає ретельного планування і підготовки для забезпечення необхідних умов збору об'єктивної інформації. Отримані дані детально протоколюються і записуються.

Заключним етапом емпіричного дослідження є обробка його результатів. Після ретельного вивчення матеріалів діагностики студент приступає до обробки отриманих результатів, тобто здійснює їх кількісний та якісний аналіз.

В кількісному аналізі підраховуються за встановленими критеріями кількість допущених помилок; час, затрачений на виконання завдання; дається характеристика вибірки дослідження. При необхідності проводиться статистичний аналіз отриманих результатів. Результати кількісного аналізу оформлюються у вигляді зведених таблиць, можуть ілюструватись графіками і діаграмами. Всі таблиці надписуються, нумеруються. Представлена в таблиці інформація повинна бути зрозумілою і при необхідності супроводжується поясненнями в тексті наукової роботи.

Таблиці, які виконують пояснювально-ілюстративну функцію можуть використовуватись безпосередньо в тексті наукової роботи. Таблиці з великими обсягами даних доцільно наводити в додатках.

Основна мета дослідження полягає в розкритті суті та механізмів виявлених феноменів, встановлених причинно-наслідкових і кореляційних зв'язків, їх інтерпретації та поясненні. Ця мета досягається шляхом якісного аналізу отриманих даних. Потрібно мати на увазі, що аналіз і інтерпретація результатів окремих методів дослідження вимагає серйозних навичок, значного досвіду і часто вимагає також значних затрат часу. Тому аналіз і інтерпретація результатів таких досліджень повинна проводитись під контролем досвідченого спеціаліста.

На основі узагальнених результатів якісного аналізу і співставленні їх з завданнями дослідження студент формулює відповідні висновки. Це заключна частина наукової (курсової) роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладалися і доводилися у роботі. Висновки повинні бути короткими і змістовними.

Експериментальний розділ дослідження повинен відображати специфіку роботи в межах наукової галузі.

5. Написання та оформлення основної частини наукової (курсової) роботи

Основна частина наукової (курсової) роботи складається з розділів і підрозділів, в деяких випадків ще й з пунктів і підпунктів (Додаток Ж). Кожний розділ починають з нової сторінки. Розділи наукової роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожен розділ повинен містити короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором. В розділах основної частини подають:

- Огляд літератури за темою та вибір напрямків досліджень;
- Виклад загальної методики та основних методів досліджень;
- Емпіричну частину і методики досліджень;
- Відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Зазвичай, наукова (курсова) робота може складатись з 2 розділів. В першому розділі, як правило, викладаються результати теоретичного аналізу проблеми дослідження. В другому розділі найчастіше обґрунтовуються завдання і методи дослідження, вказуються особливості проведення дослідження, обґрунтовуються і описуються процедури, результати кількісного та якісного аналізу даних, отриманих в процесі дослідження.

У висновках дається стислий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватись рекомендації з практичного використання його результатів. Кожен з таких висновків - це чітка відповідь на поставлене в дослідженні завдання (слід звіритися із завданнями, визначеними у вступі до наукового дослідження). У висновках вказується, які з поглядів на проблему отримали підтвердження, а які вимагають подальшого уточнення. У висновках також обґрунтовується, чи ставиться під сумнів необхідність і перспективність подальшого дослідження проблеми, пропонуються нові напрямки, які виявились в ході проведеного дослідження.

Таблиця 1.

Об'єм наукової (курсової) роботи в межах основного тексту.

Вид наукової роботи	Кількість сторінок	Кількість процитованих джерел
Курсова робота	30	20-30

Обсяг роботи повинен відповідати вимогам, зазначеним у таблиці 1. Робота друкується шрифтом Times New Roman 14 шрифтом (28-30 рядків на сторінку). Параметри сторінки: 3 см зліва, 1 см справа, та по 2 см зверху та знизу. Абзацний відступ – 1,25 см, міжрядковий інтервал – 1,5.

Курсова робота подається у папці для файлів. Титульна сторінка оформляється за зразком, що додається в додатку А. На другій сторінці подається зміст роботи. Вступ повинен складати 3-5 сторінок. Текст основної

частини наукової роботи поділяється на розділи, підрозділи (пункти та підпункти). Заголовки структурних частин наукової роботи друкують великими літерами, симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком (за виключенням заголовку пункту) та текстом повинна дорівнювати 1-2 інтервали.

Кожну структурну частину наукової роботи треба починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№». Першою сторінкою наукової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять; на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки вкінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, далі друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу (Наприклад: «2.3») складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. У кожному розділі може бути щонайменше два підрозділи. Пункти (Наприклад: «1.2.3») нумерують за таким же самим принципом в межах кожного підрозділу.

Ілюстрації (схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблицю або будь-яку ілюстрацію, розміри яких більше формату А 4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують за таким самим принципом. Слово «Таблиця» та її номер розміщують по правому краю над таблицею. В наступному рядку посередині - назва таблиці. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть: «продовження табл.» і вказують її номер.

Формули в науковій роботі так само нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правої сторони аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.1) - перша формула другого розділу.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту потрібно подавати з нового рядка. Рівняння і формули потрібно виділяти з тексту вільними рядками, в кінці формули пишеться слово «де» без двокрапки.

У тексті наукової роботи повинні бути посилання на ілюстрації, таблиці і формули.

6. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є «візитною карткою» автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та іншими інформативними джерелами, які цитувалися в науковому дослідженні. «Список...» повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою.

Використані автором джерела подаються у списку, який слідує за висновками до наукової роботи. Літературні джерела розміщуються в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць. У «Списку...» можуть вказуватися тільки всі опрацьовані наукові джерела, на які є посилання в основному тексті наукової роботи. Приклади оформлення джерел (Додаток В).

7. Оформлення додатків

Після списку використаних джерел до дипломної роботи включаються додатки. Кожний додаток повинен починатись з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (великі літери української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь), див. додатки даного методичного видання як зразок оформлення.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад: А.2 - другий розділ додатка А.

8. Порядок захисту наукової роботи

На наукову (курсову) роботу науковий керівник пише відгук, в якому вказує на актуальність обраної проблеми дослідження, позитивні сторони роботи і самостійність виконання студентом наукової роботи, регулярність відвідування консультацій у наукового керівника, дає особистісні характеристики студента, виявлені у процесі написання наукової роботи, а також аналізує недоліки роботи, оцінює структуру, зміст, форму і ступінь розкриття тих чи інших питань, використання статистичних та фактичних даних, оформлення роботи, дає конкретні рекомендації.

Після прочитання роботи науковим керівником робота може бути допущена до захисту. У відгуку наукового керівника дається попередня оцінка у формі висновку: «Робота може бути допущена до захисту з оцінкою (3, 4, 5)»

або «Робота не може бути допущена до захисту». Завершується висновок наукового керівника зазначенням ступеня відповідності наукової роботи вимогам до наукових (курсівих) робіт. Форма відгуку представлена у Додатку К.

Доповідь студентів слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання:

- Обґрунтування актуальності теми дослідження;
- Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження;
- Що вдалося встановити, виявити, довести: коротка характеристика розділів;

- Якими методами це досягнуто, елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях, які положення не знайшли підтвердження тощо.

- Оскільки студент має право і можливість ознайомитися з відгуком наукового керівника заздалегідь, у виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника.

- Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10-15 хвилин.

- Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано забезпечити візуальний супровід: таблиці, діаграми, графіки тощо.

Побудована за запропонованою структурою доповідь студента дає змогу чітко сформулювати основні тези і цим самим скласти у членів комісії конкретне уявлення про роботу. Від того як подана наукова робота на захисті самим студентом, багато в чому залежить оцінка за виконану роботу.

Тому доцільно ретельно продумати свій виступ, викласти його для себе в письмовій формі або скласти тези доповіді. На цьому етапі студент повинен проконсультуватися з науковим керівником.

Оцінка наукової роботи залежить не лише від змісту, переконливості доповіді студента, а й від того, наскільки він вправно представить її на захисті наукової (курсівих) роботи, наскільки компетентно, впевнено відповідатиме на поставлені запитання. Для цього йому необхідно володіти і послуговуватися правилами публічного виступу.

Захист наукових робіт відбувається при засіданнях комісії, порядок яких регламентується «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

9. Критерії оцінювання наукової роботи

Оцінюється робота на основі наступних показників:

- 1) Якість виконання теоретичної частини.
- 2) Якість виконання практичної частини.
- 3) Правильність оформлення курсової роботи.
- 4) Захист курсової роботи.
- 5) Відповідь на додаткові запитання комісії.

Оцінка за наукову роботу виставляється в залікову книжку студента та заноситься в екзаменаційну відомість.

Критерії оцінювання наукової (курсної) роботи членами комісії:

У результаті захисту курсової роботи виставляються оцінки.

Оцінка **«відмінно»** — коли студент вільно володіє проблемою, здійснив самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використав широке коло наукової літератури (монографій, статей, перекладних видань), проявив високий рівень теоретичних узагальнень, а робота виконана з дотриманням усіх необхідних вимог.

Оцінка **«добре»** — виставляється тоді, коли студент в цілому добре виконав курсову роботу, але допускає неточності у трактуванні окремих понять, відчуває певні труднощі в теоретичному узагальненні матеріалу, не використав достатньо літературних джерел.

Оцінка **«задовільно»** — виставляється у тому випадку, коли студент орієнтується в обраній темі, але не може самостійно зробити висновки, пов'язати теоретичні узагальнення з практикою, не може логічно викласти проблему, не усунув повністю недоліків, виявлених у рецензії.

Оцінка **«незадовільно»** — виставляється тоді, коли студент навіть при наявності допущеної до захисту курсової роботи не орієнтується в проблемі, не опанував навіть мінімум наукової літератури, не знає матеріалу курсової. Незадовільна оцінка з курсової роботи дає підстави не допустити студента до складання семестрових іспитів. У цьому випадку обирається нова тема і вся робота виконується спочатку.

Захист і оцінка наукової (курсної) роботи це підсумок самостійної роботи студента. При правильній організації своєї роботи студент набуває необхідних навичок для майбутньої діяльності, підвищує свою кваліфікацію.

Кращі наукові роботи можна рекомендувати на конкурси студентських наукових робіт і до друку публікацій, написаних на їх основі, в студентських збірниках.

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Форма № Н-6.01

_____ (повне найменування вищого навчального закладу)

_____ (повна назва кафедри, циклової комісії)

КУРСОВА РОБОТА

з _____ (назва дисципліни)

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
напряму підготовки _____
спеціальності _____

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____

_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

м. _____ - 20 __ рік

Додаток Б

Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I Теоретичні основи впливу сім'ї на формування особистості дитини	
1.1. Вплив внутрішньосімейних відносин на формування особистості.....	8
1.2. Висвітлення проблеми взаємин батьків з дітьми підліткового віку в науковій літературі.....	19
1.3. Психологічні особливості підлітка	29
РОЗДІЛ II Емпіричне дослідження взаємин батьків з дітьми підлітками	
2.1. Організація і методики дослідження.....	35
2.2. Аналіз впливу виховання на батьківсько-дитячі взаємини.....	43
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ	

Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел, який наводиться у курсовій роботі.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14).</p> <p>2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).</p> <p>3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України ; т. 1).</p> <p>4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).</p>
Два автори	<p>1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).</p> <p>2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11).</p> <p>3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.</p>
Три автори	<p>1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратит завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.</p>
Чотири автори	<p>1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ "Укراгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. —</p>

	(Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ — початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с.
Багатотомний документ	1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007.— (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— .— (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006— .— (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х. Право, 2002— .— Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— .— (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т.

	<p>/ голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с.</p> <p>6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.</p>
<p>Матеріали конференцій, з'їздів</p>	<p>1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с.</p> <p>2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с.</p> <p>3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ).</p> <p>4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трошенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000).</p> <p>5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с.</p> <p>7. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.</p>
<p>Препринти</p>	<p>1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).</p> <p>Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>

Депоновані наукові праці	<p>1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.</p> <p>2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.</p>
Словники	<p>1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с.</p> <p>2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с.</p> <p>3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с.</p> <p>2. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.</p>
Атласи	<p>1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с.</p> <p>2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с.</p> <p>4. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).</p> <p>2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи).</p> <p>3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).</p>

Стандарти	<p>1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України).</p> <p>2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).</p> <p>3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).</p>
Каталоги	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с.</p> <p>2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.</p> <p>3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с.</p> <p>3. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.</p> <p>4. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>
Дисертації	<p>2. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів :</p>

	<p>автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.</p> <p>1. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.</p>
Авторські свідоцтва	<p>1. А. с. 1007970 СССР, МКИ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.</p>
Патенти	<p>Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).</p>
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. 1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38.</p> <p>2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17.</p> <p>3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61.</p> <p>4. Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14.</p> <p>5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29.</p> <p>6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20.</p> <p>7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291.</p>

	<p>8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33.</p> <p>9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ—початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів ІІІ—ІV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера.</p> <p>2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.</p> <p>3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.</p>

Зразок оформлення посилань на використані джерела

Різновидами простого плану є так звані описові, або картинні плани, де кожний пункт створює повний образ історичної події. Простий план може розкривати ознаки певного історичного поняття. Відомий методист П.В.Гора умовно називав такий план змістовно - історичним [32]. Складний план, або розгорнутий, передбачає крім уміння виділяти головне у змісті, ще й уміння розрізняти другорядне. Основу такого плану становить простий план, у якому певна частина пунктів, в свою чергу, пояснюється та уточнюється за допомогою системи підпунктів [7, с. 5-12].

Історія як наука займається вивченням фактів і явищ, а також з'ясуванням причин їх виникнення і розвитку. Основу історичної науки складають історичні поняття, оскільки сутність історичних явищ що пізнається людиною, знаходить своє вираження в поняттях. На уроках історії у учнів формується система понять [17; 32; 51; 57].

В методичній літературі представлені різні точки зору на класифікацію понять [12; 14; 17; 24; 28; 32; 57], але більшість методистів сходяться на двох критеріях визначення історичних понять [62, с. 15]: критерій за змістом; критерій за ступенем узагальнення.

Як бачимо, етапи засвоєння виділяються ними не за якісними змінами процесу пізнавальної діяльності, а «за результатами, продуктами, які відстають невідомої діяльності». «Процес становлення понять представляє собою поступовий підйом від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак, які характеризують суть явища чи предмета» [91, с. 150]. Ми згодні з думкою Н.Ф.Тализіної, що вони являють собою процес засвоєння знань як рух від одних помилок до інших, що не відображає його психічної природи і не може вважатися адекватним навіть у застосуванні стихійно до складової пізнавальної діяльності [там таки, 237].

Великий матеріал по проблемах процесу засвоєння міститься у працях Н.А.Менчінської, Д.Н.Богоявленського і їх співробітників. В їх дослідженнях вказується на процеси аналізу і синтезу, абстракції і узагальнення як основних

засобів розумової діяльності [9; 10; 69; 70]. Автори неодноразово вказують на необхідність дій і операцій суб'єкта при засвоєнні понять.

Наше дослідження спирається на принципи, викладені в проекті психологічної концепції проектування нових технологій навчання і розвитку дітей В.В.Рубцовим і ін. [84, с. 10-12].

Використовуючи і розвиваючи уявлення про те, що форми поняття об'єктивно існують в формах діяльності людини і в її результатах - доцільно створених предметах, ряд дослідників [35; 39; 48; 66; 67; 105; 106; 107; 109] прийшли до розуміння необхідності розгортання в навчанні спеціально організованої діяльності, відтворюючої для індивіда опору «стоячи за науковими поняттями» практично-пізнавальних дій. Розгорнуті у працях цих авторів загальні філософсько-методичні положення дозволяють переглянути ряд традиційних уявлень про процес формування понять.

При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю трьох підходів.

Представники першого підходу [9; 12; 13; 53; 69; 83; 99] в якості джерел формування розумових дій і операцій і пов'язаних з ними понять розглядають процеси аналізу, синтезу, узагальнення і абстракції, які мають загальний характер і слугують психологічними умовами вирішення суб'єктом розумових задач.

Приклад дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи

РОЗДІЛ І ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ У ВІТЧИЗНЯНІЙ СИХОЛОГІЇ

1.1 Підходи до формування понять в психології

У психологічній літературі склалися різні трактування процесу формування понять та їх значення в процесі навчання. При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

1.2 Розуміння принципу засвоєння наукових понять

С.Л. Рубінштейн [139] розглядав навчання як спеціальну діяльність та виділив такі етапи як сприйняття матеріалу, його осмислення, закріплення і оволодіння ним. Концепція С.Л. Рубінштейна використовується в якості загальнотеоретичної основи в дослідженні процесу засвоєння, наведених Д.Н. Богоявленським і Н.А. Менчинською та її співробітниками [13; 14]. Так як і С.Л. Рубінштейн, Ф.Н. Богоявленський і Н.А. Менчинська [13; 14] вважають, основними механізмами процесу засвоєння аналіз, синтез, абстракцію і узагальнення. Таким чином етапи засвоєння (сприйняття, осмислення, закріплення і оволодіння) визначаються рівнем цих процесів і характером взаємовідносин між ними. Рух засвоєння наукових понять може бути різним: або від загального до власного, конкретного, або від недиференційованого загального до приватного, конкретного і через конкретне до абстрактного [102]. Процес засвоєння понять відбувається як поступове сходження від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак поняття. Менчинська зазначає, що: «При недостатній змістовності засвоєння понять учні оволодівають дуже суттєвою ознакою - знанням загальної схеми будови поняття» [103, с. 136].

ВІДГУК
наукового керівника на курсову роботу

студента (ки) _____ курсу _____ групи _____ факультету

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

на тему: _____

Структурний елемент оцінювання	Рекомендована оцінка
1. Якість виконання теоретичної частини. Обґрунтовано актуальність теми, мети, об'єкту, предмету, завдання дослідження; проявлено високий рівень теоретичних узагальнень, здійснено самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використано широке коло наукової літератури (монографій, статей, перекладних видань).	
2. Якість виконання практичної частини. Виокремлено практичні елементи наукової проблеми; підібрано психодіагностичний інструментарій згідно теми дослідження; здійснено аналіз, інтерпретацію та узагальнення отриманих результатів психодіагностичного дослідження; формулювання висновків	
3. Правильність оформлення курсового проекту	

Допущено до захисту: «__» _____ 20__ р.

Науковий керівник: _____
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Ознайомлено: «__» _____ 20__ р. _____
(прізвище, ім'я, по-батькові студента) (підпис)

Продовження додатку 3

(Зразок)

Підсумкове оцінювання курсового проекту (роботи)

№ п/п	Структурні елементи оцінювання	Оцінка 2/3/4/5
1.	Якість виконання теоретичної частини	
2.	Якість виконання практичної частини	
3.	Правильність оформлення курсової роботи	
4.	Захист курсової роботи	
5.	Відповіді на додаткові запитання членів комісії	
	Середньозважений бал	
	Оцінка за національною шкалою	
	В балах за шкалою ECTS	
	Оцінка ECTS	

Голова комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _ » _____ 20__ р.

(Дата захисту)

Навчально-методичне видання

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Методичні рекомендації

Укладачі:

Корнієнко І.О.

Березовська Л.І.

Воронова О.Ю.

Тираж 5 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26